

PR и СМИ в Казахстане

*Сборник научных трудов
Выпуск 10*

Қазақстандағы PR және БАҚ

*Ғылыми еңбектер жинағы
10-шығарылым*

PR И СМИ В КАЗАХСТАНЕ

Сборник научных трудов

Выпуск 10

Составитель и главный редактор
Л.С. Ахметова

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ PR ЖӘНЕ БАҚ

Ғылыми еңбектер жинағы

10-шығарылым

Құрастырушы және бас редакторы
Л.С. Ахметова

Алматы
«Қазақ университеті»
2016

УДК 070.378
ББК 66.076.0я73
Р 90

Составитель и главный редактор
д.и.н., профессор Л.С. Ахметова

Редакционная коллегия:

Акинер Ш. – профессор, доктор PhD, снс, Кембридж, Великобритания
Адилова Л.Ф. – д.п.н., профессор, Москва, РФ
Brussig B. – член немецкой ассоциации журналистов, Berlin, ФРГ
Дзялошинский И.М. – д.ф.н., профессор, Москва, РФ
Корконосенко С.Г. – д.ф.н., профессор, Санкт-Петербург, РФ
Мелеубек С.М. – к.ф.н., доцент, Алматы, Казахстан
Моулд Д. – профессор, Огайо, США
Окай А. – профессор, Стамбул, Турция
Петренко В.М. – к.и.н., Президент Ассоциации СМИ Украины
Рузин В.Д. – к.ф.н., Президент ЕАТР, Москва, РФ
Сулайманова Р.Т. – к.п.н., доцент, Бишкек, Кыргызстан

Р 90 **PR и СМИ в Казахстане: сборник научных трудов.** – Қазақстандағы
PR және БАҚ: ғылыми еңбектер жинағы / сост. и гл. ред. Л.С. Ахметова. –
Вып. 10. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 366 с.
ISBN 978-601-04-1663-3

Сборник научных трудов содержит материалы о PR и СМИ в Казахстане, о теории и практике медиабизнеса, об инновационных технологиях медиаменеджмента и маркетинга в журналистике. Сборник предназначен для PR-специалистов, журналистов, работников пресс-служб, студентов и магистрантов специальностей «Журналистика», «Связь с общественностью», «Издательское дело», ученых-исследователей.

УДК 070.378
ББК 66.076.0я73

ISBN 978-601-04-1663-3

© Сост. Ахметова Л.С., 2016
© КазНУ им. аль-Фараби, 2016

<i>Капарова Е.</i> БАҚ – халықаралық әскери қатығыстардың басты қаруы ретінде. Ақпараттық соғыс	283
<i>Құдабай А.А., Ахметова Л.С.</i> Манипуляционная функция рекламы.....	290
<i>Қутпанбаева Ж.</i> Коммуникативные стратегии и технологии в СМИ.....	295
<i>Маханова Г., Ахметова Л.С.</i> Значение брендинга и Public Relations в современном мире	304
<i>Омарова А.</i> Сотрудничество Республики Казахстан и ЮНЕСКО на современном этапе	310
<i>Сарсимбаев Б., Вережкин А.В.</i> Футбольный хулиганизм: казахстанский контекст	319
<i>Теміртайқызы А., Негизбаева М.О.</i> Мемлекеттік идеологияны жүзеге асырудағы БАҚ- тың рөлі: білім беру аспектісі	324
<i>Толешева Н.</i> Понимание визуального мышления	329
<i>Умбетбаева Ж., Ахметова Л.С.</i> Роль и значение СМИ в современном обществе.....	336
<i>Чалгынбаева А.</i> Алматы қаласындағы PR агенттіктерінің қалыптасу кезеңдері. «Promo Group Communications», «Ренессанс» компаниялардың мысалында	343

ГЛАВА V. ИМИДЖЕВАЯ ПОЛИТИКА СТРАНЫ

<i>Ахметова Л.С.</i> Школе молодого лидера КазНУ им. аль-Фараби – 5 лет!	351
<i>Вережкин А.Ю.</i> Образовательный процесс в КазНУ им. аль-Фараби: социологическое измерение.....	353
<i>Лифанова Т.Ю.</i> О проектах КазНУ им. аль-Фараби в области медийной и информационной грамотности	356
Сведения об авторах	359

Негізбаева М.О., Теміртайқызы А.

Мемлекеттік идеологияны жүзеге асырудағы БАҚ-тың рөлі: білім беру аспектісі

Қазақстанда түбегейлі бағалау үрдісі қайта жүруде. Осы аталған үрдістің жүзеге асуына Бұқаралық ақпарат құралдары белсенді серіктестік болып табылады.

БАҚ қоғам мен үкімет арасында түбегейлі қарым – қатынас қалыптастыруда. Әлемдік кеңістіктегі демократияландыру және интеграция жолында Қазақстан қоғамның қызығушылықтарын біртіндеп қалпына келтіру, БАҚ-қа сенімділікті арту үрдісі азаматтық қоғам институттарын құрылуына негіз болады. Идеология ұғымына терең үңілсек көзқарастар негізі, идеялар, наным, құндылықтар мен қатынастар деп анықталады. Онда көптеген түрлі әлеуметтік қауымдастықтар (топтар, класстар, қоғамдар және т.б) бар, адамдардың бір бірімен шынайылыққа қарым қатынасы бағаланады [1].

Мемлекеттік идеология біртұтас идеялардың жүйелі жиынтығы, білім, идеялар, қатысушылар, мемлекеттің сәйкес құндылықтарымен принциптері болып табылады.

1991 жылы алғаш Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың елдің өткені мен бүгіні және болашағын саралау «Без правых и левых» кітап диалогы жарық көрді. 1992 жылы жеке басылымда «Қазақстанның егеменді мемлекет ретінде қалыптасуы мен дамуының стратегиясы» жарияланды. Мемлекеттің тұжырымдамалық негіздері ретінде «Идейная консолидация общества как условие прогресса Казахстана» басылып шықты.

«XXI ғасыр қарсаңында» атты кітабында, президент саясат пен экономикадағы реформаға өз ойын бөлісті. Ол әлемдік аренадағы Қазақстанның келешектегі мүмкіндігін бағалады. Экономикалық салада да маңызды кітаптар пайда болды. «Стальной профиль Казахстана», «Ресурсы үнемдеу және нарықтық экономикаға көшу», «Нарық және әлеуметтік экономиканың дамуы», «Еуразиялық Одақ: идеясы, тәжірибесі және дамуы 1994-1997 жж.».

Ядролық қауіпсіздік мәселесіне арналған елбасымыздың «Бейбітшілік кіндігі» атты кітабына үлкен қызығушылықтар туындалды. Сондай-ақ, тарихтың ұлттық ескі терминдер жинағы бар «Тарих толқынында» кітабы жарық көрді. Бүгінде Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан жолы» кітабы ерекше орында тұр. Бұл кітап Қазақстанның қазіргі жана тарихының жарқын бөлігіне арналған. Аталаған кітапта Конституцияның қабылданғанынан бері банк секторларының құрылуы, ұлттық валютаның енгізу, мұнай газ ресурстарын игеру туралы қамтылған. Автор жас мемлекеттің ұғымын Қазақстанның даму жолымен байланыстырады.

Әр адам басқаның нысандары мен құндылықтарын көшіруге болмайды, бөтен сын пікірлерге ілеспеуі қажет. Егемен Қазақстанның ең негізгі керекті құндылығы жарқын болшағының көрінісі. Қазақстанда 1996 жылы 23 мамырда Президент қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы мемлекеттік сәйкестілікті қалыптастыру тұжырымдамасында былай делінген: «Қазақстанда идеологиялық және саяси әр-алуандылық танылады». Бұл шын мәнінде шындыққа монополиядан және идеялы біркелкіліктен бас тарту. Ол кез келген қоғамдық бірлестігінің идеологиясын жалпыұлттық болуды талап етпеуі тиіс екенін есте ұстағанымыз маңызды.

Кез келген қоғамдық бірлестіктің мүдделеріннің көп бөлігі азаматтар болғандықтан, мемлекеттің негізгі идеялары халықтың бірлігі, азаматтық бейбітшілік, әлеуметтік тұрақтылық, ұлтаралық және конфессияаралық келісімнің, ымыралы және төзімділікте болуы тиіс. Қоғамда азаматтық жауапкершілік отан сүйгіштікке тәрбиеленуші моральна, ұлттық дәстүрлерде жалпы адамдық нормаларда негіздеген рухани құндылықтарға көз жеткізуге тиісті» [3]

Дамыған қоғамда мемлекеттік идеология керек пе? Бұл тақырып көптеген пікірталас алаңдарда талқыланды. Әр адамның пікірі бойынша Мемлекеттік идеология және Ұлттық идеология әртүрлі мағынада айтылуда. Алайда, көп діни, көпұлтты Қазақстан барлық ортақ мақсатқа, идеяға – бағдарланған дәстүрін, қазақтардың менталитетін біріктіру қажет екенін қолға алды. Халықтың қатысуынсыз мемлекеттік идеологияның бірыңғай тұжырымдамасын ойлап табу мүмкін емес. Ол мынадай тарихи, саяси, әлеуметтік-экономикалық жағдаят процесстерден тәжірибеден, дәстүрден, талдаудан шығып жатыр. Егер ұлт өз мемлекетінің тұ-

рақтылығын сақтап, алға дамытпаса, басқа біреуге жем болатыны бәрімізге белгілі [4]. Бұқаралық өнім ретінде журналистика саласы әлеуметтік қарым-қатынасты жүзеге асыратын елдегі демократиялық реформаларды қалыптастыруда, дамытуда маңызды рөлді атқарады. БАҚ тәуелсіз Қазақстанның даму стратегиясы, мақсаттары мен міндеттері туралы жұртшылықты хабардар етіп, мемлекеттің саяси және экономикалық идеяларын басшылыққа ала бастады. Сауатты және дер кезінде тарап отырған ақпараттар елдің жаңа мәртебесі туралы тұрақтылық пен қоғамдық пікірді қалыптастыруға ықпалын тигізді.

Осылайша, Қазақ журналистикасы азаматтық қоғамды қалыптастыруға елеулі үлес қосты. Оның қалыптасуының маңызды факторына айналды. Ақпараттық процестер іс жүзінде экономика, саясат және қоғам барлық салаларында шешуіне септігін тигізеді. Әлеуметтік институт ретінде кеңес дәуіріннен бері Қазақстанның журналистикасы дербес жұмыс жасамады. Билеуші жүйесінің құралы болып қоғамның ажырамас идеологиялық бөлігіне айналды. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін барлығы дерлік өзгерді. Дамыған елдерде ақпараттық технологияларды күшейтіп жатыр. Саяси, әлеуметтік, экономикалық жағдаят, мәдени үшін жаңа нозицияға мүмкіндіктер құрылуда. Қоғамның мүдделерімен қажеттіліктері әрдайым саясатпен, экономикамен және әлеуметтік жағдайлармен тығыз байланысты. Мұндай жағдайларда, табысқа жету үшін маңызды фактор ақпарат болып табылады. БАҚ әлеуметтік коммуникативті байланыс орнатып Мемлекеттік басқаруда қажетті мағыналы функцияға ие бола бастады. Бас мемлекеттік құрылымдар арасында делдалдық функцияны орындап қана қоймай, қоғаммен жаңа қатынастар қалыптастыруда. Ақпараттық қолдау – ақпаратпен қамтамасыз ету процесі, күрделі жұмыс басқарудағы пайдаланушыға бағдарланған ақпаратпен қамтамасыз ету болып табылады.

Ақпараттық қолдау шешімдерді әзірлеуде және іске асыруда қолданып жатыр [5]. Ақпараттық қолдауда Қазақстандық мемлекеттік идеологиялар стратегиялық, жүйелік, ұзақ мерзімді сипат алуға тиісті. Қоғам әлеуметтік-экономикалық жағдаят және саяси дамыту рұқсаты бойынша бірлескен қызметке азаматтық қоғам, коммерциялық және саяси ұйымдар азаматтар, өкілдер тарту үшін ақпараттық салаға әсері бойынша мемлекеттер мүмкіндіктерге есепке алынуы керек. Ақпараттық қолдаудың стратегиялық түзу

жоспары осы саясаттың іске асыруларына БАҚ өкілдерінің және мемлекеттік органдардың, және лауазымды беттердің қызметтері үлесін тигізуде. Қорыта келгенде мемлекеттік идеологиялар көш-басшылар мен қоғамдағы ықпалды топтар, үкіметтік емес ұйымдардың арасында қоғамдық қолдаулар алуға мүмкіндік туғызып жатыр. Қазақстан Республикасының Бақ туралы заңы бойынша бұқаралық ақпарат құралдары қоғамдық пікірді қалыптастыруға, үгіт насихат жүргізуге, қозғауға болмайтыны көрсетілген. Бақтың негізгі міндеті – нақты мәліметті беру, оқиға жайында түсініктеме бермей, бейтарап позицияны ұстану қажет. Осылайша қоғамдық пікір саясаттың әсеріне тәуелсіз еместігі қалыптасқан.

Мемлекеттік идеологияның ақпараттық қолдау мақсатында – «Қазақстан жолы-2050» өз мазмұнына қарай, нысапасы, тілі, объективтілік, мақсаттары, т.б., әлеуметтік желілерде, баспалық бұқаралық ақпарат құралдарында ақпарат нәтижесі мазмұнды, ақпараттар сапалы шықты.

БАҚ-ты Материалдар мазмұнын талдау ғылыми жетістіктерін, мәдени және рухани құндылықтарды, Қазақстан, халқының психикалық және интеллектуалды капитал мемлекеттік идеологияны қалыптастыруға патриоттық сананы айқындайтын факторларды анықтады.

Біз 2015 жылдың қаңтарынан қазан айына дейінгі аралықта Республикалық «Егемен Қазақстан», «Жас Алаш», «Айқын», «Ана тілі», газеттеріне сараптамалық зерттеу жасадық.

1-кесте

**Баспа басылымдарына «Қазақстан -2050» атты
тақырыпта сараптамалық талдау және дәлелдемелер
(жариялынымдар саны)**

Тақырып	БАҚ-тың атауы			
	Егемен Қазақстан	Жас Алаш	Айқын	Ана тілі
Қазақстан-2050	115	98	94	67
100 қадам – Накты Қадам	87	76	84	54
Қазақстан жолы	88	55	56	34
Мәңгілік ел	109	114	98	75
Ұлт жоспары	85	75	49	54
5 реформа	93	41	76	39

**Ғаламтор желісіндегі ақпарат көздеріне
«Қазақстан жолы-2050» атты тақырыпта сараптамалық
талдау және дәлелдемелер
(жариялынымдар саны)**

Тақырып	Сайттың аталуы		
	Baq.kz	El.kz	Qamshy.kz
Нұрлы жол	38	25	18
100 қадам – Нақты Қадам	45	30	11
Мәңгілік ел	17	12	9

Қазақстан азаматтары үшін ұлттық және моральдық құндылықтар мен әдістемелік нұсқауларды бекіту үшін қолайлы ақпараттық орта құруға арналған мемлекеттің саясатты жоғары мәселелерінде бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі ерекше. Экономикалық дағдарыстың және әлеуметтік-саяси рухани дамудың қиын жолына қарамастан, Қазақстан этникалық қақтығыстар ықтималдығынан өткен, еліміз тәуелсіз болды және ұлтаралық бірлік өзіндік бірегей моделі бар. Басқарудың ең қолайлы нысандары мен әдістерін қорытындысында, Қазақстан мемлекеті бүгінде берік және ынтымақты ұлт.

Әдебиеттер

1. Политология. Краткий энциклопедический словарь-справочник / Отв. ред. Ю.С. Борцов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – С. 137.
2. Чеботарев А. Система идеологической работы в Казахстане: особенности и механизмы // Казахстан в глобальных процессах. 2013. № 1. С. 587.
3. Концепция формирования государственной идентичности Республики Казахстан (одобрена Распоряжением Президента Республики Казахстан 23 мая 1996 г. N 2995) // Юридический справочник «Законодательство»
4. Телемтаев М.М. Системная философия. ИЦ «Инфопресс». – Алматы, 2001. – 210 с.
5. Финансовый словарь. http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/23427